

TUYG‘ULARINI GULGA O‘RAGAN SHOIRA

Abdusharifova Sarvinoz Sobirjon qizi

Urganch davlat universiteti O‘zbek filologiyasi talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada bugungi o‘zbek milliy adabiyotida o‘zining she‘rlari va hikoyalari bilan nom qozongan, ijodida Sharqona ruh yetakchilik qiladigan so‘z san‘atkori Durposhsho Xudaynazarova she‘riyati va hikoyalari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar

She‘riyat, falsafiylik, badiiylik, tasavvuf, tarbiyaviylik.

Milliy o‘zbek adabiyotimiz rivojida Xorazm adabiy muhit vakillarining hissasi katta. Bu ko‘hna zamin qa‘rida yulduz kabi porlagan olim, fozillardan tashqari o‘z so‘zlari, she‘riyati bilan kishilar qalbidan joy olgan ijodkorlar, shoir va shoiralar, yozuvchilar o‘rin olgan. O‘zbek zamonaviy she‘riyatida o‘zining falsafiy qarashlari, teran mushohadalari bilan kishini o‘yga toldiradigan so‘z salaflaridan biri Durposhsho Xudaynazarovadir.

O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a‘zosi, shoir Go‘zal Begim serqirra ijodkor haqida quyidagi fikrlarni keltirib o‘tadi: ”Shoiraning g‘azallari, muxammaslari, ruboiylarida ham sokin g‘alayon, mumtoz isyonlarni uchratish mumkin. Til jozibasi, badiiy umumlashma ohangrabosi, ruhiyat jazbasining bu dunyoga qovusha olmagan pinhon- oshkor hasrati...milliy adabiyotimizdan o‘sib chiqqan SHE’Rning adl bo‘yini ko‘rsatadi”.

O‘zbek she‘riyatida sayqallanmagan gavhar singari bahosi bebaho ijodkorlar sanoqli. Shunday gavharlardan biri bo‘lgan shaxs shoir Durposhsho hisoblanadi. ”Sayqallanmagan gavhar“ deganimning boisi shuki, u o‘z she‘rlarida o‘z tuyg‘ularini ochiqdan oshkor ifoda etmaydi. Uning she‘rlarida o‘zbek ayollariga xos nafosat, joziba hamda sirlilik mavjud. Shuning uchun men shoir Durposhshoni “tuyg‘ularin gulga o‘ragan shoir” deb atadim.

Shoira: ”Ayollarning she‘riyati pardali-hijobli bo‘lishi kerak. Hozir ayollar she‘riyati beparda bo‘lib ketgan ...”, -deb ta‘kidlaydi. Shoiraning hayo chimmatiga o‘ragan she‘rlarida buni yaqqol sezish mumkin. Ijodkorning she‘rlari, asosan, tasavvufiy ohangda yozilgan. Buni uning “Bir tutam yog‘du” nomli she‘riy to‘plamiga kiritilgan ushbu she‘ridan ham bilib olish mumkin:

Kotibi azal nechun hayrona yozildi ishq?

Ko‘ngil yanglig‘ muhtasham vayrona yozildi ishq.

Dunyo misli bir bozor, goh diloro, dilozor,

Xalq qilingan har oshkor –pinhona yozildi ishq.

Shajaram-ulug‘ Kubro, manzirim –Haq Mustafo,

“La ilaha illalloh” –to‘fona yozildi ishq.
Senga aslingdan saboq: Alloh-bir, Rasul- barhaq,
Dor ostida “Anal Haq” –tug‘yona yozildi ishq.
Navoiy –tubsiz ummon, beadam ham bepoyon,
Nasimiy, Mashrab, Usmon, isyona yozildi ishq.
O‘zin topmay ovvora, chorasizga na chora ?
Biz kabi zor, bechora, ostona yozildi ishq.
Yo‘lga chiqqan hur habib, ahli dilni axtarib,
Durposhshoday xor, g‘arib, karvona yozildi ishq.

Bir qarashda ushbu she‘rda botiniy ishq tasvirlangandek tuyulishi mumkin, biroq bu she‘r tom ma‘noda zohiriy ishqni tarannum etuvchi she‘r hisoblanadi. Shoir ikkinchi baytda dunyoni bozorga o‘xshatadi. Bu “bozor”da esa insonning boshiga turli savdolar tushadi.

Durposhsho Xudaynazarova nafaqat nazmda, balki nasrda ham ijod qiladilar. U yosh avlodning tarbiyasiga bee‘tibor bo‘lmagan holda, bolalar uchun tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lgan hikoyalar ham yozadi. Jumladan, ijodkorning ikkita hikoyasi boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun yaratilayotgan “Hadisdan saboqlar” deb nomlangan to‘plamga kiritilgan. Ayniqsa, uning to‘plamdan o‘rin olgan “Ota –onangni haqorat qilma” deb nomlangan hikoyasi chuqur ma‘noga egaligi bilan boshqa hikoyalardan ajralib turadi. Hikoyada insonni to‘g‘ri yo‘lga boshlovchi payg‘ambarimiz (s.a.v) so‘zlari, hadislar haqida mulohaza yuritiladi. Hikoya to‘rt murg‘ak bolakayning o‘zaro suhbatini bilan boshlanib, so‘ng suhbat hadislarga ulanib ketadi. Bolalar orasida Abdurazzoqjon bobosining: “Kim o‘nta hadisni yod olib, o‘nta do‘stiga o‘rgatsa, kelajakda hamma orzulari, albatta, ushaladi”,-degan fikrlarini aytganda, bolalarning dilida cheksiz hayrat aks etadi. Bolalar hadislarni birma-bir o‘qib, uqib borar ekan, ularning dilida ezgulik tuyg‘usi yuksala boshlaydi va ikkinchi hadis aytilganda bolalardan biri do‘stini haqorat qilib, uning dilini og‘ritganini tushunib yetadi. Ikkinchi hadisning ma‘nosi quyidagicha edi: ”Musulmon kishiga uch kundan ortiq arazlab yurish halol emas”. Biroq yosh yigit do‘stidan kechirim so‘rashni istamaydi. Shunda Sharif bobo yigitga birovning ota-onasi haqoratlagan inson o‘z ota-onasini haqoratlagan bo‘lishini uqtiradi. So‘ng bolakay qilgan ishidan uyalib, do‘stidan kechirim so‘rashga ahd qiladi.

Shoiraning har bir she‘ri uning qalb kechinmalari bilan hamohanglashib, uyg‘unlashib ketgan. Shoir Erpo‘lat Baxt ijodkorini “ruhiyati olovqushga evrilgan shoir” deb ataydi. Shu o‘rinda aytib o‘tish joizki, Durposhshoning ko‘plab she‘rlari Rahmat Bobojon tomonidan o‘zbekchadan turkchaga ham tarjima qilingan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Durposhsho. Bir tutam yog‘du. Xorazm: “Xorazm yoshlari” 2022-yil.
2. Tuzuvchi: Xurshida Xamroqulova. Har kunning bir sabog‘i. Toshkent-2023.